

“บุหรีมวนเดียว”

ที่สามารถถ่ายทอด

เรื่องเล่าเกี่ยวกับ

การเรียนรู้และ

การสืบทอดความรู้

จากรุ่นสู่รุ่นของคน

ในชุมชนได้อีกมากมาย

หลายเรื่อง

บุหรื...

ตัวแทนแห่งปัญหาการเรียนรู้ของชุมชน

ในครั้งนี้เราจะขึ้นไปเยี่ยมชมนครหรือรัฐชัยหรือลำพูน หนึ่งในอาณาจักรเก่าแก่ทางภาคเหนือของไทย พร้อมเรื่องราวที่เริ่มต้นขึ้นจาก “บุหรืมวนเดียว” ที่สามารถถ่ายทอดเรื่องเล่าเกี่ยวกับการเรียนรู้และการสืบทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่นของคนในชุมชนได้อีกมากมายหลายเรื่อง จนอดคิดไม่ได้ว่า หากวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนรุ่นเก่าถูกละเลยและหลงลืมหรือได้รับการมองด้วยสายตาแห่งความเบื่อหน่ายจากวัยรุ่นทันสมัยมากขึ้นทุกที ความรู้ของชุมชนที่มักจะถูกนิยามเรียกกันว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หลายๆ อย่าง คงสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย

เรื่องเล่าของบุหรืในเมืองไทย

ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่า “บุหรื” อยู่คู่กับสังคมไทยมาแต่เมื่อใด แต่ข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรอันเก่าแก่ที่สุดที่พอหาได้คงจะเป็นข้อความจากหนังสือเรื่อง “ประเทศสยาม” ของมอริส เดอ ลาลูแบร์ อัครราชทูตฝรั่งเศสผู้เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับสยามเมื่อครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชตั้งแต่ปี พ.ศ. 2211 ที่บันทึกไว้ว่า

คนไทยชอบใช้ใบโตบักโคอย่างจน ทั้งผู้ชายและผู้หญิง และใบโตบักโคที่ใช้กันในกรุงศรีอยุธยา นั้น ได้มาจากเกาะมินดาบ่า เมืองจีนบ่า และปลูกในพื้นที่เมืองบ่า

อย่างไรก็ตาม สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยา-ดำรงราชานุภาพ ผู้ทรงเป็นทั้งนักบริหาร นักปราชญ์ และนักประวัติศาสตร์ คนสำคัญของไทย ได้ทรงบันทึกไว้ว่า

ฝ่ายชนชาติไทยตั้งภูมิลำเนาอยู่ต่อแดนอินเดียมาทางทิศตะวันออก และมีทางคมนาคมกับชาวอินเดียมาแต่ดึกดำบรรพ์ คงได้ประเพณีกินหมากและใช้ใบยามาจากชาวอินเดีย จึงเรียกใบไม้ซึ่งสำหรับใช้สูบ รวมหมด นิด ว่า “ใบยา” หมายความว่า ใบไม้ซึ่งใช้เป็นไอศ

ดังนั้นสำหรับคนไทย วัตถุประสงค์สำคัญในการทำบุหรือันได้แก่ใบไม้ที่ฝรั่งเรียกขานกันว่าโตบักโค นั้น จึงได้มีชื่อว่าใบยามาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับคำว่า “บุหรื” สมเด็จพระ-พระยาดำรงฯ ทรงบันทึกไว้ว่า

กระบวนการใช้ใบยาอย่างเดิมเป็นไอศกรักรักษาโรค ที่เอาใบยามวนสูบเหมือนบุหรืก็มี แต่เรียกว่า “ยา” หาได้เรียกว่า “บุหรื” ไม่ ถึงบุหรืจริงๆ ชาวบ้านนอกก็ยังคงเรียกกันว่ายยา แม้บุหรื “สิคารต” (cigarette) ก็มักเรียกกันว่า “ยากราด” คำที่เรียกกันว่า “บุหรื” เป็นคำของผู้ดีพูดเป็นพื้น แต่เมื่อเอาไปใช้ในราชาศัพท์ก็กลับเรียกว่า “พระไอศ” อันหมายความว่า “ยา”

Cigarettes...

Representing Community Learning Problem

This time, we will visit Hariphunchai or Lamphun, one of the ancient kingdoms in northern Thailand, with the story that begins from “a cigarette” that can transfer a lot of stories of learning and knowledge transfer from generation to generation of people in the community. We can't help thinking that if the way of life and existence of the old generation has been neglected or forgotten or looked at with boredom from modern teenagers, community knowledge usually called “local wisdom” may be regrettably lost.

Cigarette Story in Thailand

There is no clear evidence how long “cigarette” has been with the Thai society. However, the oldest written information that can be found is the content from the book “Siamese Country” of Monsieur La Loubere, a French envoy who came to cultivate friendly relations with Siam during the reign of King Narai the Great in 1668, which recorded,

Thais like to use strong tobacco, both men and women. Tobacco leaves used in Ayutthaya are from Manila, China, and some are native.

However, His Royal Highness Prince Damrong Rajanupab, Thailand's important administrator, sage and historian, recorded,

Thais located themselves adjacent to India on the east and had communication route with Indians since the ancient times. They should earn betel and tobacco consuming from Indians so they called leaves for smoking, fumigating, smelling and snuffing as “tobacco leaves”, which means leaves that can be used as medicine.

Therefore, for Thais, an important raw material for cigarette making is a leaf called by westerners as tobacco, which has since been called tobacco leaf.

เหมือนกับชาวบ้านนอกเรียกดูประหลาด อยู่ พิเคราะห์ดูคำว่า “บุหรี่” เห็นว่าเป็นคำ ภาษาอื่น มิใช่ภาษาไทยเป็นแน่ ไม่มีสงสัย พม่าก็สูบบุหรี่ แต่เขาเรียกเป็นคำพม่าว่า “อะลิบ” แปลเป็นไทย อะแปลว่ายา ลิบว่ามวน เขมรเรียกบุหรี่ว่า “บารี” สันนิษฐานว่าจะได้ไปจากคำบุหรี่ที่ไทย เรียกนั่นเอง เพราะคำว่าบารีไม่มีในภาษา เขมร จึงมีปัญหาคำบุหรี่เป็นภาษาอะไร และเหตุใดไทยจึงเอามาใช้

ในอภิธานภาษาเปอร์เซียมีคำ “บุรี” (Buri) แปลว่า “แหลม” ดูสมกับประเพณีเก่า ที่ไทยเราสูบขึ้นเดิมแต่บุหรี่กันแหลม อย่างเดียว มวนด้วยใบตองแห้งบ้าง ใบจากบ้าง...บุหรี่กันบ้านอย่างที่ดีดยา เพียงใบตอง หรือที่มวนด้วยใบตองอ่อน และใบบัว เป็นของเกิดขึ้นหลัง ข้าพเจ้า เข้าใจว่าประดิษฐ์ขึ้นในรัชกาลที่ 5 ทั้งนี้ ด้วยเค้าเงื่อนมีดังกล่าวมา จึงสันนิษฐานว่า พวกแขกเปอร์เซีย (ต้นสกุลพวกแขกเจ้าเซ็น ทุกวันนี้) ซึ่งเข้ามาในสมัยกรุงศรีอยุธยา จะมาสูบบุหรี่ขึ้นก่อน ไทยเราเอาอย่าง มาสูบจึงเรียกว่า “บุหรี่” ตามคำพวกเปอร์เซีย

เมืองเหนือกับบุหรี่ชื้อ

อาณาจักรโบราณทางภาคเหนือ ของไทยทั้งล้านนาและทริภุญชัย ล้วนมี เรื่องราวของบุหรี่เกี่ยวพันอยู่กับวิถีชีวิต ของผู้คนมาเนิ่นนาน จิตรกรรมฝาผนัง ตามวัดวาอารามเก่าแก่ก็มีภาพชายหญิง สูบบุหรี่หรือต่อบุหรี่กันอยู่ทั่วไป ซึ่งแสดง ให้เห็นว่า บุหรี่เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของ ชาวล้านนามาแต่อดีต หากแต่บุหรี่ที่คน ในถิ่นนี้นิยมสูบกันมาครั้งบรรพบุรุษมักจะได้รับ การเรียกขานกันในชื่อว่า “บุหรี่ชื้อ”

พจนานุกรมภาษาล้านนาอธิบาย คำว่า “ชื้อ” ว่าหมายถึง “เปลือกไม้” ซึ่งก็ไม่ผิดไปจากความเป็นจริง เพราะบุหรี่ ชื้อของชาวล้านนาคือบุหรี่ที่ผสมเปลือกไม้ เข้าไปด้วยนั่นเอง

“ชาวบ้านที่นี้เขาสูบกันมานานแล้ว ก่อนรุ่นปู่ย่าตายายอีก บอกไม่ถูกว่าสูบกันมาตั้งแต่เมื่อไหร่”

แม่หลวงดา เหล็กยง เล่าถึง ความเป็นมาของการสูบบุหรี่ในถิ่นเหนือ ขณะที่มีมือสาละวอนอยู่กับการชวยยา สมัยก่อนชาวบ้านจะทำบุหรี่ชื้อ โดยสูบกันเอง โดยชื้อที่นิยมใช้จะเป็นเปลือก มะขาม (เปลือกของผลไม้ไม่ใช่เปลือกของต้น) เพราะว่ามันมีฤทธิ์ช่วยลดความจุนหรือ ความแรงของใบยาสูบได้ ทำให้ผู้สูบไม่เมา แต่ถึงกระนั้นสำหรับเด็กหัดใหม่ ชื้อก็คง ช่วยไม่ได้มากนัก

“ต้องช่วยปลูกยา ชวยยามาตั้งแต่เด็ก ก็เลยลองชะหน่อย เริ่มลองสูบบุหรี่ชื้อตอน อยู่ ป. 4 โอ๊ย! เมาไม่รู้เรื่อง แต่หลังจากนั้นก็ลองมาเรื่อยๆ จนถึงเดี๋ยวนี้”

แม่หลวงดา ขยายความให้ฟังอย่าง อารมณ์ดี

ในทุกวันนี้ภาพการทำบุหรี่ชื้อ กลายเป็นของหายาก คงเหลือเพียงไม่กี่ หมู่บ้านที่ยังทำใช้กันเอง หนึ่งในหมู่บ้าน ที่ยังคงรักษาวิธีการผลิตบุหรี่ชื้อ และมี อาชีพผลิตบุหรี่ชื้อขายให้กับคนท้องถิ่น ก็คือ บ้านดงหลวง ตำบลวังผาง อำเภอ เวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน

แต่ด้วยเหตุที่ความนิยมในบุหรี่ท้องถิ่น ลดน้อยลงไปทุกวัน หมู่บ้านแห่งนี้จึงต้อง ผลิตใบยาสูบส่งขายให้กับโรงงานทำบุหรี่ ด้วยเพื่อความอยู่รอด และการผลิตเพื่อ ใช้เองหรือขายในท้องถิ่น ก็มีการผลิต เพื่อส่งโรงงานนี้เอง จึงเป็นที่มาของ ความแตกต่างและความรู้อันหลากหลาย เกี่ยวกับบุหรี่

จากบุหรี่ถึงความรู้ด้านการเกษตร

แน่นอนว่าจะทำบุหรี่ได้ต้องมีใบยาสูบ ที่บ้านดงหลวง ใบยาที่ปลูกจะมีอยู่สอง ชนิดด้วยกัน ได้แก่ “ยาเมือง” กับ “ยามอญ” โดยยาเมืองจะเป็นพันธุ์ยาสูบของท้องถิ่น ที่ปลูกต่อเนื่องกันมานานโดยใช้การเพาะ เมล็ด ส่วนยามอญนั้น ชาวบ้านจะไปรับ ต้นกล้ามาจากโรงงาน

ชาวบ้านที่นี้ให้ความรู้ว่ายาเมือง จะมียีสหอมจุนแต่ไม่มึน ขณะที่ยามอญ

As for the word “cigarette”, Prince Damrong wrote,

Tobacco leaf was originally used as medicine. Tobacco leaves are smoked like cigarettes but called “medicine” not “cigarette”. Even the real cigarette is called yagarette. (N.B.: ya is a Thai word meaning medicine.) The word “cigarette” is mainly for aristocrats, but when used in reverence terms, it is called “Phra Osoth” which means “medicine” like rural people call. This is strange. The word “Buri” (Thai word for “cigarette”) should be certainly from other languages, not Thai. Burmese also smoke cigarette but they call it in Burmese as “Chae Lib”, which can be translated into Thai. Chae means medicine and lib means roll. Khmer call it as “Bari”. It is, therefore, assumed that it should be from how Thais call because there is no word Bari in Khmer. The problem is what language Buri is and why Thais use it.

In Persian vocabulary, there is a word “Buri” which means “pointed”, which suits Thai old tradition that smoked only pointed-stub cigarettes only. They were rolled with dried banana leaves or palm leaves. Blunt-stub cigarettes rolled with banana leaves only or young banana and lotus leaves occurred later. I think that this was invented in the reign of King Rama V because there was such evidence. It is, therefore, assumed that the Persians (ancestors of Khaek Chao Sen today) who came in Ayutthaya period may smoke first and Thais followed suit. It is called “Buri” according to the Persians.

The North and Khi Yo Cigarette

The ancient kingdoms in northern Thailand both Lanna and Hariphunchai all have the story of cigarette that has been related with people’s way life for a long time. Murals in old temples usually have painting of men and women smoking or lighting cigarettes, which shows that cigarette is a part of Lanna life. However, cigarettes popular smoked since their ancestors in this locality are called “Khi Yo Cigarettes”.

Lanna language dictionary explains the word “khi yo” as “bark” which is not far from fact because Khi Yo Cigarette of Lanna people is mixed with bark.

จะผาดขม ชาวบ้านจึงปลูกเพื่อส่งขาย
โรงงานเท่านั้น แต่ไม่มีคนนำมาทำบุหรี่ยี่สิบ
สูบกันเอง

สำหรับพื้นที่ในการปลูก ยาเมือง
จะปลูกริมน้ำ เพราะเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์
อันจะทำให้ใบยาที่ชาวบ้านนิยมสูบมีรสชาติ
ดียิ่งขึ้น ส่วนยามอญจะปลูกในสวนและ
ตัดใบส่งขายเมื่อถึงเวลา

อย่างไรก็ตาม ทั้งยาเมืองและยามอญ
จะมีฤดูกาลปลูกที่เหมือนกัน กล่าวคือ
ในเดือนกึ่ง หรือก็คือเดือนหนึ่งของทาง
ภาคเหนือ ชาวบ้านจะเริ่มลงมือปลูก
เพราะเชื่อกันว่าการปลูกในช่วงต้นฤดูหนาว
จะทำให้ใบยามีรสชาติดีมากกว่าช่วงอื่นๆ
ของปี

กรรมวิธีปลูกใบยาที่บ้านดงหลวง
ยังมีวิธีเฉพาะคือ “การตัดยอด” ซึ่งจะ
ใช้กับยาเมืองเท่านั้น ส่วนยามอญชาวบ้าน
จะปล่อยให้เติบโตไปตามธรรมชาติ การตัด
ยอดจะทำให้ต้นยาสูบแตกใบมากขึ้น
ยาเมืองที่ตัดยอดแล้วที่บ้านดงหลวง
ต้นหนึ่งจึงสามารถให้ใบได้มากถึง 10-12 ใบ
เลยทีเดียว

เมื่อเวลาผ่านไปอีก 2-3 เดือน ก็จะเป็น
ระยะเวลาของการเก็บเกี่ยว ใบยามอญ
ที่เก็บได้จะส่งขายให้กับโรงงานในราคา
กิโลกรัมละ 4 บาท ส่วนยาเมืองเมื่อเก็บ
แล้วจะต้องนำมาบ่มประมาณ 3 วัน เพื่อให้
ใบเหลืองและมีกลิ่นหอม แล้วจึงนำมา
ม้วนรวมกันใส่เข้า “ม้าชอยยา” เพื่อชอย
ออกมาเป็นฝอยละเอียด จากนั้นจะนำ
ใบยาที่ชอยแล้วมาวางบนแคร่ไม้ไผ่
และนำไปตากแดดไว้ 2 วัน เมื่อแห้งดีแล้ว
ก็จะกลับข้างตากต่ออีก 1 วัน โดยต้อง
ระวังไม่ให้ใบยาแห้งเกินไป ไม่เช่นนั้น
ใบยาจะไม่ติดไฟ ไม่สามารถนำไป
ทำบุหรี่ยี่สิบได้

จากบุหรี่ยี่สิบถึงเครื่องมือแห่งภูมิปัญญา

ย้อนกลับไปยังขั้นตอนของการชอยยา
อุปกรณ์ที่เรียกว่า “ม้าชอยยา” ถือเป็น
เครื่องมือที่กำเนิดขึ้นมาจากภูมิปัญญาของ
ชาวบ้านอย่างแท้จริง แม่หลวงดาเล่าว่า

อุปกรณ์แบบนี้มีมาตั้งนานนมแล้วเช่นกัน
ชาวบ้านแต่ละบ้านจะผลิตม้าชอยยาเอง
โดยใช้ไม้เนื้อแข็งประเภทไม้แดง ซึ่งหาได้
ในละแวกใกล้เคียงหมู่บ้านเมื่อครั้งอดีต
ปัจจุบันก็ยังพอมืออยู่บ้างแต่ไม่มากนัก

ม้าชอยยาของแต่ละบ้านอาจจะ
แตกต่างกันไปในด้านขนาดความกว้างยาว
แต่ลักษณะโดยรวมจะเหมือนกันคือ มีส่วน
ของม้านั่งสำหรับคนชอยยา มีเสาดั้งขึ้นมา
ที่เสาดั้งมีรูกลมสำหรับใส่ใบยาที่ม้วน
รวมกัน เวลาชอยก็จะใช้มือหนึ่งสอดใบยา
มาจากด้านหลังของรู อีกมือหนึ่งถือมีด
ประกบติดกับเสาดั้งรูกลม แล้วลากใบ
มีดลงมาชอยใบยาเป็นระยะๆ ก็จะได้ใบยา
ชอยที่มีความละเอียดมากน้อยต่างกันไป
ตามแต่ฝีมือคนชอย หลักการทำงานของ
ม้าชอยยานี้เหมือนกับโยดิมที่ทางยุโรป
ใช้ประหารนักโทษเมื่อหลายศตวรรษก่อน
แต่สำหรับที่บ้านดงหลวง ก็โยดิมทำมือ
หรือม้าชอยยานี้มีไว้สำหรับชอยใบยา
เพียงอย่างเดียว

“เด็กรุ่นใหม่ในหมู่บ้านก็ยังไม่รู้จัก
เครื่องมือนี้เลยแต่ไม่ค่อยใช้กันแล้ว เพราะเขา
ไม่ค่อยสูบบุหรี่ยี่สิบกัน คนที่สูบก็นำ
แต่บุหรี่ยี่สิบใหม่ คนที่ช่วยพ่อแม่ปลูกยา
ส่งโรงงาน เขาก็ไม่ต้องใช้ เพราะใบยา
ที่ส่งโรงงานส่งเป็นใบๆ ไม่ต้องชอย”

ความจริงจากปากแม่หลวงดา
ทำให้น่าตระหนักว่าในไม่ช้า “ม้าชอยยา”
เครื่องมือจากภูมิปัญญาท้องถิ่นคงค่อยๆ
เลือนหายไปจากความทรงจำของผู้คน
เหมือนเครื่องมือหาปลาจำนวนมาก
ที่เด็กรุ่นใหม่ไม่เคยรู้ว่ามันมีไว้เพื่อทำอะไร
หรือจะใช้งานมันได้อย่างไร

นอกเหนือจากม้าชอยยาใน
กระบวนการผลิตบุหรี่ยี่สิบ ยังมีอุปกรณ์
ที่สำคัญอีกหนึ่งอย่างคือ “ไม้มอก” ซึ่งก็คือ
ไม้แบบสำหรับตัดใบตองที่รีดแล้วและจะนำ
มาม้วนเป็นบุหรี่ยี่สิบได้ขนาดตามที่ต้องการ
นั่นเอง ใบตองที่ตัดตามขนาดไม้มอก
จะเรียกว่า “บั้ง” เมื่อนำมาเรียงกันครบ
10 บั้งแล้ว ก็จะม้วนให้กลมแล้วผูกไว้
ด้วยตอก เรียกว่า “1 กิก” สำหรับชาวบ้าน

*“People here have smoked it for
a long time before our grandparents.
I can't really tell when they started
smoking.”*

Mae Luang Da Lekyong talked
about the background of smoking in
the north as her hands were busy with
tobacco cutting.

In the past, local people made
Khi Yo Cigarette by themselves.
The popular one used tamarind bark
(bark of fruit, not tree) because it could
reduce the strong smell the strength of
tobacco leaves, so that smokers would not
get sick. Nevertheless, for new smokers,
Khi Yo cannot help much.

*“I must help with growing and
cutting tobacco since I was small so
I tried it when I was in Prathom 4 and
I was badly sick. After that, I kept trying
until now.”*

Mae Luang Da elaborated in a good
mood.

Today, the sight of making Khi Yo
Cigarette is hard to find. There are a few
villages that still do it by themselves. One
of them that still maintain the production
of Khi Yo Cigarette for sale to local
people as a profession is Ban Dong Luang,
Wang Phang Subdistrict, Wiang Nong
Long District, Lamphun Province.

However, as the popularity for
local cigarettes is reduced, this village
must produce tobacco leaves for sale
to cigarette factory for survival. The
production for own use or sale in the
locality and that for factory is where the
difference and diversified knowledge
of cigarette are.

From Cigarettes to Agricultural Knowledge

Certainly, cigarettes can be made
only when there is tobacco leaf. At Ban
Dong Luang, there are 2 types of tobacco
leaves i.e. “ya mueang” and “ya mon”.
Ya mueang is a local breed, which has
been long grown by using seeds. As for
ya mon, villagers will receive seedlings
from the factory.

People here give the knowledge
that ya mueang has strong smell
but tender for tongue. Ya mon is
astringently bitter and people grow
it for sale to factory only. It is not
popular for making Khi Yo Cigarette.

บางคนก็จะขายแต่ใบตองที่รีดและตัดเข้าแบบไม้มอกแล้ว ให้คนซื้อนำไปมวนเป็นบุหรี่เอง โดยขายกันในราคาก็ละ 5 บาท

สำหรับใบตองที่จะนำมารีดและตัดตามขนาดไม้มอกเพื่อมวนบุหรี่นี้มีหลักการอยู่ว่าจะต้องใช้ใบอ่อนของกล้วยใต้ หรือก็คือกล้วยน้ำว้าในภาษากลางนั่นเอง เพราะใบอ่อนจะมีกลิ่นหอม มีนวลเยอะ ไม่แตกเวลารีด และที่สำคัญใบกล้วยใต้จะมีรสชาติดี ขณะที่ใบตองจากกล้วยชนิดอื่นจะมีรสขม

ก่อนจะถึงวันที่สูญหาย

นอกเหนือไปจากความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือในการทำบุหรี่ชี่โย ที่เป็นเครื่องมือแบบเรียบง่ายแต่มาประโยชน์แล้ว

Ya mueang is grown near water because the area is rich, which will make tobacco leaves taste better. Ya mon is grown in orchard and its leaves are cut for sale at due time.

However, both ya mueang and ya mon have the same growing season. In Kiang month or the first month of the north, villages will start growing it because it is believed that the growing at the beginning of winter will make tobacco leaves taste better than other periods.

Tobacco leaf growing method at Ban Dong Luang is specific. "Top cutting" is used with ya mueang only while yam on will be allowed to grow naturally. Top cutting will make tobacco have a lot of new leaves.

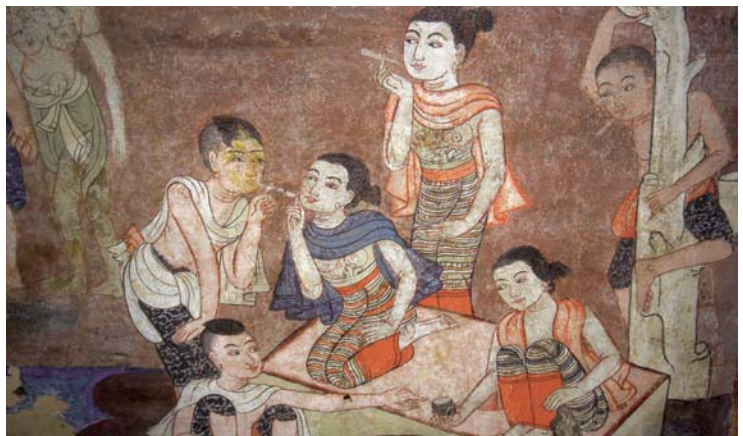
Ya mueang of which top is cut can yield as many as 10-12 leaves.

After 2-3 months, it is time for harvesting. Ya mon leaves will be sent to

factory for sale at 4 baht per kilogram. Ya mueang must be cured for 3 days to make leaves yellow with sweet smell. Then the leaves will be rolled together and put in "leaf cutting machine" (ma soi ya) to cut them into fine powder. Then the cut tobacco leaves are put on bamboo stretcher and exposed to the sun for 2 days. When they are well dried, they must be turned over and dried for one more day. Tobacco leaves must not be too dry; otherwise, they cannot be lit up and cannot be made as cigarettes.

From Khi Yo Cigarettes to a Tool of Wisdom

Back to the process of tobacco leaf cutting, an equipment called "leaf cutting machine" (ma soi ya) is a tool really born from the wisdom of local people. Mae Luang Da said that this equipment has been used for

บุหรี่ยังมีจุดเด่นอยู่ที่ สามารถดับไฟ
ได้เอง...เรื่องจริงนี้มีคำอธิบาย

การจุดไฟของบุหรี่ยังก็เหมือนกับบุหรี่
ทั่วไปในยุคนี้ แต่เมื่อไฟติดแล้ว การจะรักษา
ไฟให้ติดต่อไปนั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้สูบ
ดึงอากาศเข้ามาผ่านการสูบ เมื่อหยุดสูบ
ก็ไม่มีอากาศเข้าไฟก็จะดับไปเอง จึงไม่เป็น
อันตรายถึงแม้ว่าผู้สูบผลอลืมวางทิ้งไว้

ในแต่ละท้องถิ่น “ชี่โย” ที่นำมาฆวน
ทำบุหรี่จะแตกต่างกันไป แต่ที่นิยมส่วนใหญ่
ก็จะเป็นเปลือกมะขาม หรือบางที่ก็อาจจะ
ใช้เปลือกไม้หอมชนิดอื่น แต่ไม่ว่าหมู่บ้าน
ไหนจะใช้ชี่โยจากอะไร สิ่งที่เหมาะสมกัน
ก็คือ บุหรี่ยังก็กำลังหายไปจากความทรงจำ
ของผู้คนมากขึ้นทุกขณะ ส่วนหนึ่งอาจ
เป็นเพราะกระแสรณรงค์ต่อต้านการสูบบุหรี่
แต่ที่สำคัญกว่านั้นก็คือความนิยมในบุหรี่
สมัยใหม่

“เห็นหลายคนบอกว่าสูบบุหรี่มันไม่ดี
ก็ว่ากันไป แต่คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน
ก็สูบกันทุกคน ไม่เห็นมีใครเจ็บป่วยอะไรนะ
แต่พวกเด็ก ๆ รุ่นใหม่จะสูบกันแต่บุหรี่
แบบใหม่ กลิ่นฉุนจะตายไป ไม่ชอบหรอก”

แม่หลวงดา ปิดท้ายด้วยคำบอกเล่า
ถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของเด็กรุ่นใหม่
ซึ่งอาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยอธิบายได้ว่า
แท้จริงแล้ว การสูบบุหรี่ไม่ได้ลดลง ซ้ำร้าย
การสูบบุหรี่ในยุคปัจจุบันที่ผู้สูบไม่สามารถ
ผลิตเองได้ ไม่มีภูมิปัญญาใดๆ ในการผลิต
ก็ทำให้การสูบบุหรี่แต่ละครั้งเป็นการเผาทั้ง
ทั้งเงิน สุขภาพ หรืออาจจะเผาบ้านเรือน
ไปด้วยก็ได้ (หากผลอลจุดทิ้งไว้)

แม้ว่าเปลวไฟจากการเผาไหม้
ของบุหรี่ยังจะดำเนินไปอย่างเชื่องช้า
ขณะที่การหมุนของโลกและความหลังลึม
ในรากฐานของชุมชนกลับดำเนินไปอย่าง
รวดเร็ว แต่ทว่าความรู้ทั้งทางวิทยาศาสตร์
ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่แฝง
มาในทุกขั้นตอนของบุหรี่ปั้นเมื่อนาม
“บุหรี่ยัง” นี้ ก็น่าจะมีค่าพอสำหรับการจุด
ประกายแห่งความรู้และความสนใจในวิถี
ชีวิตดั้งเดิมให้กับคนรุ่นใหม่ได้มีใช่น้อย

a long time. Each house would make its
own “ma soi ya” by using hard wood like
Iron Wood, which could be found in
the vicinity in the past but now there’s
not much.

“Ma soi ya” of each house may
differ in length and width but on the whole
they are the same. There is a seat for leaf
cutter with a pole on which a round
hole is for putting rolled tobacco leaves.
When cutting, leaves are inserted by
a hand from the front of the hole.
The other hand holds a knife adjacent
to the pole above the round hole.
The knife is pulled down to cut tobacco
leaves periodically. The cut leaves
will have different fineness according
to the skills of cutters. The principle of
“ma soi ya” is like a guillotine in Europe
used to execute prisoners centuries ago.
However, for Ban Dong Luang, hand-made
guillotine or “ma soi ya” is for cutting
tobacco leaves only.

“New generation in the village
also knows this tool but it’s rarely used
because they hardly ever smoke Khi Yo
Cigarette. They smoke modern cigarettes.
Those who help their parents grow
tobacco for factories don’t have to use
it because the leaves are sent without
cutting.”

The truth from Mae Luang Da
has made us realize that very soon,
“ma soi ya” a tool from local wisdom
will gradually fade from the memory,
like a lot of fishing tools that the new
generation don’t know what they are for
or how to use them.

In addition to “ma soi ya”, in the
process of producing Khi Yo Cigarette,
there is another important equipment
called “mai mok” which is frame plank
for cutting ironed banana leaves to be
further used for rolling cigarettes of
the desired size. Banana leaves cut
according to the size of mai mok are called
“bung”. When 10 bung are arranged,
they will be rolled in circle and tied
with bamboo strip called 1 gig. Some
villagers will sell only ironed and cut
banana leaves so that buyers can roll
cigarettes by themselves. Each gig is
sold at 5 baht.

The ironed and cut banana leaves
must use young leaves of tai banana
or “nam wa” banana in the central
language because their smell is good.

Their color is more glowing and the
leaves do not tear when ironed. Above
all, their leaves taste good while the
leaves of other banana are bitter.

Before the Day It is Lost

Apart from knowledge about
the tools in making Khi Yo Cigarettes,
which are simple but very useful,
Khi Yo Cigarette is outstanding because
it can extinguish by itself. There is
an explanation to this.

The lighting of Khi Yo Cigarette
is like other cigarettes at present.
However, once lit, to keep it aflame
can happen when smokers draw the air.
When stop smoking, there is no air,
so the fire puts out. It is, therefore,
not dangerous though smokers may
carelessly leave it.

In each area, “Khi Yo” used to roll
cigarettes will differ but the popular
one is tamarind bark or in some other
aromatic bark is used. Whatever Khi Yo
used, the similarity is Khi Yo Cigarette is
fading from the memory even more. This
may be partly because of anti-smoking
campaign. However, more importantly is
the popularity of modern cigarette.

“Many say that smoking isn’t good.
Let them talk, but the elderly in the village
all smoke and no one gets sick. The new
generation smokes new kind of cigarettes,
which smell strong. I don’t like it.”

Mae Luang Da concluded with
the statement telling the changing
behavior of the new generation, which can
partly explain that actually smoking
does not lessen. Even worse, smoking
at present, when smokers cannot produce
cigarettes by themselves and have no
wisdom in doing so, has made each time
of smoking a burning of money and health,
or a house (if carelessly leave it lit.)

Even though the flame that burns
Khi Yo Cigarette may be slow while
the revolving of the world and the
forgetfulness of community root is swift,
the knowledge of science, wisdom,
culture and the way of life concealed
in every step of native cigarette called
“Khi Yo Cigarette” should be valuable
enough for igniting the flame of
knowledge and interest in the old way
of life for the new generation to a certain
extent.